

ТЕХНОЛОГИЯ ТАЪЛИМИДА ИЛҒОР ПЕДАГОГИК ТАЖРИБАЛАРНИ ОММАЛАШТИРИШ МЕТОДИКАСИ

Асатуллаева Феруза Нигматовна

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети

Таълим тарбия назарияси ва методикаси

(Технологик таълим) йўналиши магистри

Аннотация: Ушбу мақолада Уқитувчи машҒулотларни педагогик технология буйича лойихалашда куйидагиларга амал қилиши кераклиги хақида, Илғор педагогик тажрибага уч хил асосий ёндошув мавжудлиги хақида, суз боради.

Калит сузлар: технология, уқитувчи, таълим, тажриба, машҒулот, лойиха, курсатма.

ИлҒор педагогик технология буйича уқув машҒулотини лойихалашда уқитувчининг тайёргарлиги муҳим ҳисобланади. Кузатиш ва таҳлиллардан маълум бўлишича, бу фаолиятда уқитувчилар жиддий кийинчиликка учрайди ва бу улардан юқори малака ҳамда тажрибага эга бўлишни талаб қилади. Чунки бунда аниқ курсатмалар тузиш нисбатан қурак ижодий ёндашишни талаб қилади.

Тажрибали уқитувчи томонидан таълим олувчиларнинг уқув машҒулотидеги муҳим жойлари, қайси жойини эслаб қолиш, қайси жойидан шунчаки хабардор бўлиши кераклиги аниқланади. Уқув машҒулотининг қандай бўлиши уқитувчининг ижодкорлиги ва маҳоратига боғлиқ.

Уқув машҒулотларини ташкил этиш ва утқизиш буйича қилинадиган ишлар асосан икки қисмдан иборат бўлиши лозим: машҒулот лойихасини тайёрлаш ва уни амалга ошириш. МашҒулот лойихасини тайёрлаш уқитувчи туза олиш фаолиятининг маҳсули бўлиб, қатор умумий хусусиятларга эга. Лойиха асосида уқитувчи ва таълим олувчиларнинг келажакда биргаликда амалга оширадиган фаолияти ётади.

МашҒулот лойихаси маълумот мазмунини Давлат таълим стандартлари талаблари асосида таҳлил этишдан бошланади. Таҳлил маълумот мазмуни элементлари (билим, қурак ва малақалар, ижодий фаолият тажрибаси, муносабатлар) дастурларда қандай берилганлиги, дарслиқларда қандай ақс этирилганлигига қаратилади. Кейин машҒулот мавзуси мазмуни урганилади, у ёки бу мавзунини урганишдан қандай тугилган мақсад, таълимнинг дидактик мақсади, уқитувчи ва таълим олувчилар мақсади, мақсадларни амалга ошириш ва ҳисобга олиш варақалари, бериладиган уй ишлари миқдори, мавзулар буйича утқизилдиган тест саволлари, рейтинг назорати босқичлари, эталон даражасида ушлаштириш усули олдин-дан белгилаб қуйилади.

Замонавий педагогик технология таълим мақсадини аниқ урнатишдан бошлаб, то унинг натижаларини баҳолашгача бўлган босқичларнинг ҳар бири учун ижодий фаолиятни талаб этади. Уқитувчи машҒулотларни педагогик технология буйича лойихалашда куйидагиларга амал қилиши муҳим ҳисобланади: уқув машҒулот

бошида таълим олувчиларда утиладиган мавзуни урганишга нисбатан кизикиш уйҒотиш; машҒулот укув

максадларини уларга эълон қилиш, зарур булса, уларга узгартиришлар киритиш; машҒулотни укув фаолиятини ташкил этиш шакллари билан алмаштириб туриш; маъруза ва амалий машҒулотларда уқиш ва ёзиш орқали танқидий фикрни ривожлантириш ҳамда мавзу учун танлаб олинган интерфаол усуллардан фойдаланиш ва бошқалар.

Мавзуни лойихалашда, унинг номининг мазмуни, унга ажратилган соат, уқитувчи ва таълим олувчи максадлари, турли шаклдаги топшириқлар, таянч тушунчалар, уқитувчининг таълим олувчи укув фаолиятини бошқаришининг услуби ва шакли, уқитишнинг график ва техник воситалари, ташхислаш усуллари кабилар курсатилади.

Педагогик тажриба тарбиячилар томонидан амалий иш жараёнида эгалланган билим, малака, кўникмалар асосида аниқланиб, педагогик маҳорат, педагогика фани тараққиётининг асосий манбааларидан бири сифатида талқин қилинади. Болалар таълим-тарбиясида янги имкониятлар очадиган, таълим-тарбиявий ишни шакллантиришда янги шакл, услуб ва усуллардан фойдаланган ҳолда ижодий натижага эришадиган тажрибани илғор иш тажрибаси деб аташ мумкин. Педагогикага оид адабиётларда 40 га яқин «Илғор педагогик тажриба» тушунчалари мавжуд. Бу тушунчаларнинг ҳаммаси педагогик жараённи мақсадга йўналтирувчи, юқори кўрсаткичларга эришишга таъсир кўрсатувчи бир восита сифатида талқин қилинади.

Илғор педагогик тажрибага уч хил асосий ёндошув мавжуд. Улар:
-Намуна сифатида бошқа педагоглар ишларига нисбатан яхши натижа кўрсатувчи педагогнинг ўз иш тажрибаларига ёндошиш;

-Илмий текшириш ва тажриба –синов ишларини ҳаётга тадбиқ эта оладиган, яхши натижаларга эришадиган фаолиятларига ёндошиш;

-Янги, ноёб билимлар яратувчи ижодий изланувчи ижодкор педагогларга ёндошиш.

Илғор иш тажрибаларни излаш, ўрганиш, умумлаштириш, амалиётга тадбиқ этиш ва оммалаштириш – буларнинг ҳаммаси катта тарбиячи ёки мудиранинг асосий иш жараёнлари босқичларидир. Бу босқичлар қуйидагилардир: Биринчи босқич. Бу босқичда педагогик жараён кузатилади. Кузатиш даврида тарбиячиларнинг илғор иш тажрибалари, алоҳида педагогларнинг яхши ишлари аниқланади.

Иккинчи босқич. Бу босқичда тўпланган тажрибаларни умумлаштириш лозим. Катта тарбиячи педагогга бор далилларни таҳлил қилишга, иккинчи даражали нарсалардан асосийсини танлашга ёрдам беради. Бунда тажрибанинг назарий асосланиши катта аҳамиятга эга. Мантиқий усуллардан тўғри фойдалана билиш тўғри натижа чиқаришга ёрдам беради.

Учинчи босқич. Бу босқичда илғор иш тажрибаларини амалиётга тадбиқ этиш ва

оммалаштиришдир. Биргина мактабгача таълим муассасаси ўз тарбиячиларининг илғор иш тажрибаларини излаши, топиши, ўрганиши, умумлаштириши ва оммалаштириши ёки бошқа тарбиячиларнинг илғор иш тажрибаларини шу муассаса ҳаётига тадбиқ этиши мумкин. Амалиётда қўллаш учун танланган илғор иш тажрибалари танлашда қуйидаги мезонларга аҳамият бериш лозим.

-Унинг долзарблиги;

-Дастурамаллилиги;

-Қўллаш учун шарт-шароитнинг яратилганлиги;

-Тажрибанинг яхши натижага олиб келиши;

-Эришилган натижанинг турғунлилиги.

Фойдаланилган адабиётлар руйхати:

1. Арзиқулов А.У. Интерфаол усуллар. -Самарқанд, 2003.
3. Илғор педагогик технология нима ва уни қандай қилиб ўқув жараёнида қўллаш мумкин. -Ma'rifat nuri газетаси, 20 сентябр 2007 йил.
4. Имомов Х.Х. Инвестицияни ташкил этиш ва молиялаштириш фани бўйича таълим технологияси. -Тошкент: ТДИУ, 2006.
5. Ишмухамедов Р.Ж. Инновацион технологиялар ёрдамида таълим самарадорлигини ошириш йўллари. -Тошкент, 2006.
6. Йўлдошев Ж.Ғ., Усмонов С.А. Педагогик технология асослари. -Тошкент, 2005.
7. Каримжонов И.А. ва бошқ. Янги педагогик технологиялар. -Тошкент, 2002.